

Pant, sopsortering och lagar för klimatet

Berättelse

Om du bor i Sverige kommer du snart att märka att många människor gör flera saker för miljön i sin vardag. Två exempel är väldigt vanliga: att sortera sopor och att panta burkar och flaskor. Det betyder inte att alla gör allt, eller att alla bryr sig lika mycket. Mycket handlar om vanor, lagar och praktiska lösningar. Men för många har det blivit en självklar del av veckan.

Att sortera sopor betyder att man inte slänger allt i samma påse. I stället delar man upp avfallet efter material: papper för sig, plast för sig, samt metall och glas för sig. Många sorterar också matavfall. På så sätt kan materialet återvinnas och användas igen i stället för att bara slängas. Reglerna håller på att ändras: senast den 1 januari 2027 ska alla kommuner ha infört så kallad fastighetsnära insamling. Det betyder att hushållen lättare ska kunna lämna förpackningar av papper, plast, metall och glas nära hemmet.

Pant är ett annat välkänt system. När du köper en läskburk eller en PET-flaska betalar du lite extra, och de pengarna kallas pant. När förpackningen är tom lämnar du tillbaka den i en pantmaskin, ofta inne i mataffären, och får tillbaka panten. Systemet drivs av ett företag som heter Returpack, mer känt som Pantamera. Målet är att 90 procent av alla burkar och PET-flaskor ska återvinnas. År 2024 låg pantningsgraden enligt Pantamera på omkring 87,6 procent, vilket var över 2,8 miljarder förpackningar. Från september 2025 höjdes panten: en aluminiumburk gick från 1 till 2 kronor, och en stor PET-flaska från 2 till 3 kronor. Exakta belopp och siffror ändras dock över tid, så de senaste uppgifterna bör man alltid kontrollera hos Pantamera.

Bakom vardagsvanorna finns också tydliga mål och lagar. Sedan 2017 har Sverige ett klimatpolitiskt ramverk i tre delar: en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Ramverket beslutades av en bred majoritet i riksdagen. Klimatlagen trädde i kraft den 1 januari 2018 och säger att regeringen ska föra en politik som bygger på klimatmålen. Vart fjärde år ska regeringen ta fram en klimatpolitisk handlingsplan som visar hur målen ska nås. Det långsiktiga målet är att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser, och att utsläppen då ska vara minst 85 procent lägre än de var år 1990.

Det är lätt att tro att alla i Sverige är mycket miljömedvetna, men så enkelt är det inte. Hur mycket varje person faktiskt gör är olika. De totala utsläppen ökade till och med något 2024 jämfört med 2023, enligt Naturvårdsverkets statistik. Det man säkert kan säga är att det finns lagar, mål och praktiska system som gör det enkelt att sortera och panta, och att det är vanligt att många använder dem.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
miljömedveten	som bryr sig om och tänker på miljön

ORD	FÖRKLARING
avfall	sopor; sådant som blir över och ska slängas
material	det som en sak är gjord av, t.ex. plast eller glas
återvinna	ta hand om material och använda det på nytt
fastighetsnära	nära bostaden eller huset där man bor
pant	extra pengar man betalar och får tillbaka när man lämnar en burk eller flaska
pantningsgrad	hur stor andel av alla burkar och flaskor som pantas
ramverk	en grund med flera delar som hör ihop
handlingsplan	en plan som visar hur man ska göra för att nå ett mål
nettoutsläpp	det som släpps ut minus det som tas bort igen
växthusgas	en gas, t.ex. koldioxid, som påverkar klimatet

Läsförståelsefrågor

1. Vad betyder det att sortera sopor enligt texten?
 1. Att slänga allt avfall i en och samma påse.
 2. Att dela upp avfallet efter material, så att det kan återvinnas.
 3. Att aldrig slänga något hemma.
2. Vad är "fastighetsnära insamling"?
 1. Att man måste åka långt för att lämna förpackningar.
 2. Att hushållen ska kunna lämna förpackningar nära hemmet.
 3. Att man bränner alla sopor hemma.
3. Varför skriver texten att man "alltid bör kontrollera de senaste uppgifterna" om pant?
 1. För att siffrorna alltid är fel.
 2. För att belopp och siffror ändras över tid.
 3. För att pant inte längre finns kvar i Sverige.
4. Vad är Sveriges långsiktiga klimatmål enligt texten?
 1. Inga nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045.
 2. Att helt sluta använda burkar och flaskor.
 3. Att alla ska sortera sopor varje dag.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Klimatlagen trädde i kraft den 1 januari 2018.
 2. Klimatramverket beslutades av en bred majoritet i riksdagen.
 3. Alla i Sverige är mycket miljömedvetna.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Målet är att 90 procent av alla burkar och PET-flaskor ska återvinnas.
 2. Senast den 1 januari 2027 ska alla kommuner ha fastighetsnära insamling.
 3. Pant är dyrare i Sverige än i alla andra länder.
7. Texten säger att man inte så enkelt kan säga att "alla i Sverige är mycket miljömedvetna". Förklara med egna ord varför texten är försiktig med ett sådant påstående.
8. Vad är skillnaden mellan att sortera sopor (en vardagsvana) och klimatlagen (en lag)? Svara med stöd i texten.

Diskussionsfrågor

- Finns det pant eller sopsortering där du kommer ifrån? Hur fungerar det i så fall?

- Texten säger att kommunen ska göra det lätt att lämna förpackningar nära hemmet. Vad gör det lättare eller svårare för dig att sortera där du bor nu?
- Är det bra att en stat har lagar och mål för miljön, eller borde det vara upp till varje person? Tänk på både fördelar och nackdelar.
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv hur du själv gör med sopor och flaskor i dag, och om något är annorlunda mot hur du gjorde i ditt tidigare hemland.